

**ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО**

Факультет мистецтв і художньо-освітніх технологій

Кафедра вокально-хорової підготовки, теорії та методики музичного
мистецтва

ДИПЛОМНА РОБОТА

на тему:

**“ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ
МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ МУЗИЧНОГО
МИСТЕЦТВА”**

Студентки 2 МСОММ курсу

Галузі знань _01 Освіта/Педагогіка
Спеціальності 013 Середня освіти
(Музичне мистецтво)

Кондрацької Катерини Анатоліївни

Науковий керівник: канд. пед. наук, доцент

Онофрійчук Людмила Миколаївна

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Голова комісії _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

(підпис) (ініціали, прізвище)

(підпис) (ініціали, прізвище)

м. Вінниця – 2022 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ ОСОБИСТОСТІ В ТЕОРІЇ І ПРАКТИЦІ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ.....	5
1.1.Психолого-педагогічна характеристика пізнавального інтересу особистості.....	5
1.2.Вікові особливості музичного розвитку молодших школярів.....	18
1.3.Потенційні можливості уроків музичного мистецтва у формуванні пізнавального інтересу учнів.....	28
РОЗДІЛ II. ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА ПО ФОРМУВАННЮ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА.....	32
2.1. Діагностика сформованості пізнавального інтересу молодших школярів.....	38
2.2. Педагогічні умови формування пізнавального інтересу молодших школярів.....	45
2.3. Методи формування пізнавального інтересу молодших школярів на уроках музичного мистецтва.....	53
ВИСНОВКИ.....	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	65
ДОДАТКИ.....	68

ВСТУП

Актуальність дослідження. Психічні пізнавальні процеси, такі, як пам'ять, увага та мислення, у своєму зв'язку становлять когнітивну сферу особистості. Усі вони в результаті своєї взаємодії роблять можливим отримання, переробку, зберігання та відтворення як сенсорної інформації, яка отримується із навколишнього світу, так і результатів здатності до творчого переосмислення тих даних, що накопичуються в процесі індивідуального розвитку.

Завдання початкової школи – розвинути у дітей вміння та бажання навчатися, наголошуючи при цьому на невимушеній, цікавій формі розвитку у школярів мислення, уваги, зв'язного мовлення.

Проте на наш час недостатньо уваги приділяється проблемі розвитку когнітивної сфери школярів, не використовуються засоби покращення ефективності психічних пізнавальних процесів як учителями молодших класів, так і батьками школярів, що зумовлює актуальність досліджень за цією темою.

У нашій країні дослідження когнітивної сфери особистості здійснювалися в роботах Б.М. Велічковського, Л.С. Виготського, П.Я. Гальперіна, В.П. Зінченко, О.М. Леонтьєва, М. А. Холодної та ін.

Найвидатнішими зарубіжними вченими, що вивчали когнітивну сферу особистості, були Ф. Бартлетт, Р. Гарднер, Дж. Келлі, С. Палмер, Ж. Піаже, Д. Раппапорт, У.Скотт, О. Харві, Ф. Хольцман, Х. Шродер.

Об'єкт дослідження – процес формування пізнавального інтересу школярів.

Предмет дослідження – методи формування пізнавального інтересу у дітей молодшого шкільного віку на уроках музичного мистецтва.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та перевірити на практиці методи формування пізнавального інтересу молодших школярів на уроках музичного мистецтва.

Для досягнення мети дослідження необхідно розв'язати наступні **завдання дослідження:**

- проаналізувати наукові праці з досліджуваної проблеми і узагальнити теоретичні засади формування пізнавального інтересу учнів початкової школи на уроках музичного мистецтва;
- уточнити категоріальний апарат дослідження;
- визначити педагогічні умови формування пізнавального інтересу учнів початкової школи на уроках музичного мистецтва;
- дослідити стан і проблеми формування пізнавального інтересу учнів початкової школи на уроках музичного мистецтва;
- розробити й перевірити методи формування пізнавального інтересу учнів початкової школи на уроках музичного мистецтва.

Методи дослідження:

загальнонаукові теоретичні та емпіричні (теоретичного аналізу, спостереження, бесіди), діагностичні (оцінювання, анкетування, тестування, узагальнення, статистичного оброблення результатів) методи за допомогою яких було визначено стан розробленості заявленої проблеми та сформованості пізнавального інтересу школярів, зібрано дані для порівняльного аналізу результатів дослідження в контрольній та експериментальній групах на контрольному етапі експерименту.

Структура. Дипломна робота складається зі вступу, 2 розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дипломної роботи – 75 с.

ВИСНОВКИ

1. У процесі вивчення психолого-педагогічної літератури з'ясовано, що пізнавальний інтерес розглядають як основний мотив навчальної діяльності, як виразну інтелектуальну спрямованість особистості на пошук нового у предметах, явищах, подіях, супроводжувану прагненням глибше пізнати їх особливості. За своєю природою інтерес не є вродженою властивістю особистості, він виникає не сам по собі, а обумовлений впливом на людину навколишньої дійсності. Характерними особливостями інтересу є: його усвідомленість, емоційність, особлива вольова спрямованість до пізнання. Головна функція пізнавального інтересу полягає в тому, щоб зблизити учня з учінням, заохотити так, щоб учіння для нього стало бажаним, потребою, без задоволення якої нереальне його формування. Отже, маючи особливий зв'язок з фундаментальною діяльністю - навчанням та учінням, пізнавальний інтерес виступає в освітньому процесі в таких проявах (модифікаціях): пізнавальний інтерес як засіб навчання; пізнавальний інтерес як мотив навчальної діяльності; пізнавальний інтерес як стійка риса особистості.

2. Аналіз дефініцій «інтерес», «пізнавальний інтерес» дозволив нам розробити його структуру, на основі якої було визначено чотири компоненти: мотиваційний, емоційний, пізнавальний; самостійно-творчий.

Дослідники пояснюють велику різноманітність інтересів багатством уявлень людини про предмети навколишнього світу та різноманітними емоційними враженнями, які виникають у процесі їх сприймання. Інтерес сприяє підвищенню активності та самостійності особистості, зміцненню знань. За твердженням науковців, інтереси дітей необхідно виховувати, розвивати, в іншому випадку - вони згасають.

Зокрема, аналіз досліджень дозволив з'ясувати стадії розвитку інтересу молодших школярів: потреба у враженнях (цікавість); допитливість як прояв інтересу до предметів і явищ навколишнього світу; потреба в пізнанні (інтерес), що задовольняється в процесі пізнавальної діяльності. На основі

наявних теоретичних узагальнень, пізнавальний інтерес – це особистісна спрямованість на активне пізнання предметів, мистецтва та явищ навколишньої дійсності, яка характеризується емоційним ставленням до них.

3. Дослідження стану розвитку пізнавального інтересу молодших школярів, було проведено на базі на базі Гранівської ЗОШ I-III ступенів імені О.Мельника Вінницької області. **Мета** – на основі отриманих даних визначити зміст і напрямки роботи з розвитку пізнавального інтересу учнів у процесі образотворчої діяльності.

4. Аналіз та узагальнення результатів теоретичних та емпіричних досліджень дозволили нам визначити критерії, які стали основою для розробки діагностичних методик виявлення рівнів пізнавального інтересу молодших школярів. Серед таких критеріїв ми визначили наступні: мотиваційний, емоційний, пізнавальний, самостійно-творчий. Використовуючи доречні діагностичні методики, ми отримали конкретні дані про такі показники розвитку пізнавальних інтересів молодших школярів в царині образотворчого мистецтва як: наявність в учнів інтересу до спілкування з музичним мистецтвом та на теми музики; потреби дітей у самовираженні; наявність знань з музичного мистецтва.

За зазначеними критеріями і показниками ми змогли диференціювати *високий, середній і низький рівні* пізнавальних інтересів дітей, визначивши їх ознаки. Відповідно до результатів дослідження нами встановлено, що високий рівень розвитку пізнавальних інтересів мають 22% дітей, середній – відповідно 47%, а низький – 31%.

5. Обґрунтовано педагогічні умови для ефективного розвитку пізнавальних інтересів молодших школярів: перша – використання наочності на уроках, друга – особистісно-орієнтована система навчання, третя - використання мультимедійних технологій. Цінність полягає в тому, що вони дають дітям змогу швидко досягти бажаного результату діяльності, реалізувати власний творчий задум, відійти від стереотипів.

6. Відповідно до мети і завдань дослідження вивчено методи формування пізнавального інтересу молодших школярів на уроках музичного мистецтва. До них відносимо методи: метод проектів, музична імпровізація, інтегративний метод, ігровий метод (ігри-драматизації, дидактичні ігри), методи ІКТ.

Результатом науково-дослідної роботи стало розуміння важливості формування пізнавального інтересу молодших школярів, оскільки такий підхід дозволяє поєднати теорію з практикою, підвищити загальний інтелектуальний і творчий рівень дітей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абдулина, О.А. Общепедагогическая подготовка учителя в системе высшего педагогического образование [Текст] М. : Просвещение, 1984. 208 с.
2. Актуальні питання мистецької освіти та виховання, 2016, Випуск 2 (1) с. 121.
3. Актуальні питання мистецької освіти та виховання, 2013, Випуск 1 (1) с. 176.
4. Антонов Н. С. Интеграційна функція навчання К.: Освіта, 1989. 304 с
5. Арнхейм Р. Мистецтво та візуальне сприйняття. Харків. 2015.
6. Алюшин Р. Е. Подготовка будущего учителя к осуществлению интегративного подхода в процессе преподавания дисциплин естественно-научного цикла : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.08 / Алюшин Роман Евгеньевич. Курск, 2003. 181 с.
7. Бабанский Ю.К. Анализ эффективности современного урока // Народное образование. 1989. № 9. С. 7-9.
8. Беляев, М. Ф. Д. И. Писарев об интересе [Текст] / Иркут. гос. пед. ин-т. - [Иркутск] : Иркут. обл. гос. изд-во, 1990. С. 83-133.
9. Бех І. Д. Виховання особистості: підруч. К., 2008. 848 с.
10. Бібік Н. М., Вашуленко М. С., Мартиненко В. О., Коваль Н. С., Прищеп О. Ю. Формування предметних компетентностей в учнів початкової школи: монографія. Київ : Пед. думка, 2014. 346 с.
11. Бондар Л. Уроки мислення серед природи у педагогічній спадщині В.О. Сухомлинського // Початкова школа. 2005. № 9. С. 12–15
12. В.О. Сухомлинський. Вибрані твори в п'яти томах. Том другий. Сто порад учителям. Видавництво "Ранок", 1996, стор. 465 -466.
13. Вікова та педагогічна психологія: навч. посіб. / О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук та ін. 3-тє вид., випр. і доп. Київ: Каравела, 2014. 400 с.

14. Волювач Е. В. Формирование мотивации в обучении школьников [Текст] / Е. В. Волювач // Современное состояние данной проблемы, перспективі развития: Сб. науч. трудов по материалам науч.-практ. конф. - Краснодар-Геленджик, 2004. Вып. 2. С. 435-441. (0,3 п. л.)
15. Гербарт Й. Ф. // [Філософський енциклопедичний словник](#) / [В. І. Шинкарук](#) (гол. редкол.) та ін. Київ.
16. Давыдова М.А. Уроки музыки: 1-4 классы. М.: ВАКО, 2008.-288 с.
17. Данилюк Д.Я. Учебный предмет как интегрированная система // Педагогика. 2001.
18. Дерябин, В.С. Чувства, влечения, эмоции. О психологии, психопатологии и физиологии эмоций; под ред. О.Н. Забродина М.: ЛКИ, 2010. 224 с.
19. Дітріх, Шарль; Пул, Джонель; Пул, Кен. ["Інтеграція мистецтв у підготовці вчителів: навчання вчителів"](#) (PDF). Інститут наук про освіту ERIC, 2015.
20. Дронова О.О., Марценішева Н.Т., Бутовська Л.Л., Ковальова О. Сприймати світ як учені та митці // Дошкільне виховання: щомісячний науково-методичний журнал МОН України для педагогів та батьків. №3(871), березень. 2014. С. 6-11.
21. Здравомыслов А. Г. Потребности. Ценности. М.: [Политиздат](#). 1986.
22. Зотов, Ю.Б. Организация современного урока: кн. для учителя; под ред. П.И. Пидкасистого. М.: Просвещение, 1987. 144 с.
23. Іванчук М.Г. Інтегроване навчання: сутність та виховний потенціал. (Виховання особистості молодшого школяра в умовах інтегрованого підходу до навчання). Чернівці: Рута, 2004. 359 с.
24. Ільченко, В. Р. (Ред.). (2019). Технології інтеграції змісту освіти, зб. наук. пр. Всеукр. круглого столу "Інтеграція змісту освіти в профільній школі", 17 квітня 2019 р. (Вип. 11). Полтава: ПОІППО.)

- 25.Інтегративний та компетентнісний підхід до викладання предметів. Методичний альманах. Таврійськ : ЗОШ № 5, 2017. 109 с
- 26.Кабалевський Д.Б. Як розповідати дітям про музику? К.: Муз. Україна, 1982.
27. Кабалевский Д. Б. О музыке и музыкальном воспитании. Книга для учителя. М. : Книга, 2004. 192 с.
- 28.Казанцев, И.Н. Урок в школе. М., 1986. 106 с
- 29.Калягин Ю. М. Интеграция школьного обучения / О. Л. Алексенко // Начальная школа. 1990. № 9. С. 28.
- 30.Козловська І. М. Теоретико-методологічні аспекти інтеграції знань учнів професійно-технічної школи: дидактичні основи : монографія / За ред. С. У. Гончаренка. – Львів: Світ, 1999. 302 с.
- 31.Коменський Я. А. / Є. І. Коваленко // Енциклопедія освіти / Академія пед. наук України; гол. ред. В. Г. Кремень. К. : Юніком Інтер, 2008. С. 407-408.
- 32.Кондратенко Г.Г. Формування творчих здібностей підлітків у позаурочній роботі засобами музичного мистецтва // Наук. записки: Зб. наук. статей НПУ імені М.Драгоманова. Вип. 59. К., 2005. С.78-84.
- 33.Лозова В. І. Цілісний підхід до формування пізнавальної активності школярів ; [монографія] 2-ге вид., доп. Харків : Харк. держ. пед. ун. ім. Г. С. Сковороди : О.В.С., 2000.
- 34.Марчук Ж.С. Методи навчання мистецтва молодших школярів у НУШ. Мистецтво та освіта. 2019. № 2. С. 24–29.
- 35.Масол Л. М. Концепція загальної мистецької освіти // Мистецтво та освіта. 2004. № 1. С. 2–5
36. Масол, Л. М. Методика навчання мистецтва в основній школі : метод. посіб. для вчителів / Людмила Масол. К. : Шк. світ, 2012. 125, [1] с. : табл. (Бібліотека "Шкільного світу" - Шкільний світ. Бібліотека) Сер. засн. у 2003 р.

- 37.Методи, форми, засоби керування дитячою творчістю : методичні рекомендації / [за заг. ред. І. В. Воронюк]. Херсон : РІПО, 2010. 65 с.
- 38.Морозова, Н.Г. Учителю о познавательном интересе. М.: Просвещение, 1997.
- 39.Нариси з історії українського мистецтва / За заг. ред. В.Г. Заболотного. К.: Мистецтво, 2016. 670с.
- 40.Ненахова, Е.В. Диагностика познавательного интереса у обучающихся старших классов средней общеобразовательной школы / Наука и школа. 2014. № 2. С. 207.
- 41.Онофрійчук Л.М. Розвиток пізнавальної активності школярів в умовах сценічно-ігрової діяльності // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців // Зб. наук. пр. Вип. 32. Київ-Вінниця: ТЦВ фірма «Планер», 2012. С. 140-147.
- 42.Онофрійчук Л.М., Сушкевич Л.В. Компетентнісний підхід у підготовці майбутніх вчителів музичного мистецтва до педагогічної практики в середніх навчальних закладах. // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми //Зб. наук. праць випуск 46 /Редкол. Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2016. С. 135- 140.
- 43.Психология. Словарь / под общ. ред. А.В. Петровского, М.Г. Ярошевского. 2-е изд., испр. и доп. Москва: Политиздат, 1990. с. 146.
- 44.Резниченко, Н. А. Счастливые минуты вдохновения : (Школьный театр поэзии в судьбе учителя и его учеников) [Текст] // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. 2004. № 12. С. 9-12.
45. Резніченко Н.І. Нестандартні уроки української мови в 2 класі // Початкове навчання. 2006 (лютий). № 6(82). С. 10
- 46.Ростовський О. Я. Методика викладання музики у початковій школі: навч.- метод. посіб. 2-ге вид., доп. Тернопіль: Навчальна книга. Богдан, 2000. 216 с. 3 ст.

47. Ростовський О. Я. Теорія і методика музичної освіти: навч.-метод. посібник. Тернопіль: Навчальна книга. Богдан, 2011. С. 633.
48. Рудницька О. П. Педагогіка загальна та мистецька : навч. пос. – Тернопіль : Навчальна книга Богдан, 2005. 360 с
49. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи: Підручник для студентів педагогічних факультетів К.: Генеза, 1999. 368 с.
50. Сердюкова М. С. Интеграция учебных занятий в начальной школе / Начальная школа. 1994. № 11. С. 45-49.
51. Стеценко І. Фрактали: математика, мистецтво, винахідництво Впроваджуємо STREAM-освіту / І. Стеценко // Дошкільне виховання. – 2016. № 1. С. 8-9.
52. Сухомлинський В.А. Серце отдаю детям. Киев : Рад. школа, 1992. 244 с.
53. Теплов Б.М. Психология музыкальных способностей: М.: Наука, 2003.
54. Удич З. Середовищний підхід у впровадженні інклюзивної освіти в середній загальноосвітній школі // Наукові записки. Національний педагогічний університет ім. М.П.Драгоманова. Серія: Педагогіка. Київ, 2017. Вип. 3. С. 126-134
55. Фельдштейн Д.И. Психологические основы общественно полезной деятельности подростков. Москва : Просвещение, 1982. 224 с.
56. Шацкий С. Т. Педагогические сочинения в 4-х т. Москва. Просвещение. 1964. Т. 2. 476 с.
57. Щукина Г. И. Педагогические проблемы формирования познавательных интересов учащихся. М. : Педагогика, 1988.
58. ["Випуск сили мистецтва - вивчення мистецької освіти в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні"](#). ЮНЕСКО Бангкок. [Електронний ресурс.]
Режим доступу: [/integrovane-navchannya-tematychnyj-i-diyalnisnyj-pidhody-chastyna-2/](#)

- 59.Інтегроване навчання: тематичний і діяльнісний підходи (Частина 2) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://nus.org.ua/articles>Интересы.
- 60.Лозінська А. Розвиток інтересу до музики в учнів у процесі взаємодії загальноосвітньої та музичної шкіл. Проблеми та перспективи розвитку науки на початку третього тисячоліття у країнах СНД: матеріали XVIII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. (29–30 грудня 2013 р.). Переяслав-Хмельницький. [Електронний ресурс.] Режим доступу: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/834>
- 61.Методи педагогічних досліджень // Бібліотека онлайн – Київ : МОН, 2007. – [Електронний ресурс.] Режим доступу: <http://www.readbookz.com/book/>
- 62.Нашим основним завданням є реформа змісту освіти. Лілія Гриневич [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://mon.gov.ua/ua/news/usinovivni-novini-2016-05-19-nashim-osnovnim-zavdanniyam-e-reforma-zmistu-osv1905>
- 63.Пізнавальний інтерес учнів та його формування : Реферат. «Освіта. ua». [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://osvita.ua/vnz/reports/psychology/>. – Дата з екрану 17.04.2018
- 64.Ральф Тайлер, «Восьмилетнее исследования» (1933–1941) [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://360wiki.ru/wiki/Eight-Year_Study.
- 65.Barrett, Peter, Fay Davies, Yufan Zhang, and Lucinda Barrett, ‘The Impact of Classroom Design on Pupils’ Learning: Final Results of a Holistic, Multi-Level Analysis’, *Building and Environment*, 89 (2015), 118–33 [Електронний ресурс.] Режим доступу: <https://doi.org/j.buildenv.2015.02.013>
- 66.Bellisario, K. & Donovan, L. (2012). Голоси з місця: Погляди вчителів на актуальність інтеграції мистецтв. Кембридж, Массачусетс: Університет Леслі. *ArtsEdSearch*. [Електронний ресурс.] Режим доступу:

<https://web.archive.org/web/20171005152205/http://www.artsedsearch.org/summaries/voices-from-the-field-teachers%E2%80%99-views-on-the-relevance-of-arts-integration>

67. Mannheim, Karl (1952). "The Problem of Generations". In Kecskemeti, Paul (ed.). *Essays on the Sociology of Knowledge: Collected Works, Volume 5*. New York: Routledge. p. 276–322.

68. Mathison, S. & Freeman, M. (1997). *The Logic of Interdisciplinary Studies*. Chicago: American Educational Research Association.

Rodrigues, Pedro F. S., and Pandeirada, Josefa N. S., 'When Visual Stimulation of the Surrounding Environment Affects Children's Cognitive Performance', *Journal of Experimental Child Psychology*, 176 (2018), 140–49 [Электронный ресурс.]